

Motion till riksdagen

1988/89: Ub827

av Marianne Stålberg m. fl. (s)

Utbildningspolitikens inriktning i nedre Norrlands inland

Riksdagen har med bifall till regeringens proposition 1987/88:64 till Särskilda insatser inom utbildningsdepartementets område på tilläggsbudget anvisat medel att utnyttjas för förstärkning av utbildningsinsatser inom områdena högskola, gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och fortbildning av lärare inom yrkesämnen. Åtgärderna avser stödområdena A och B i Bergslagen och nedre Norrlands inland.

I anslutning till riksdagsbeslutet har kommuner, länskolnämnder och länsstyrelser genomfört ett omfattande förberedelse- och planeringsarbete. Det stora gensvaret på lokal och regional nivå är en god garanti för att anslagna medel kommer att utnyttjas på ett sätt som i hög grad bidrar att stärka utvecklingspotentialen i berörda områden.

Genom de särskilda insatserna kan utbildningen inom de olika områdena moderniseras, kvaliteten förbättras och sambandet mellan utbildning och näringslivsutveckling förstärkas. Utvecklingen inom de stödområden, som berörs av riksdagsbeslutet om särskilda insatser, måste dock främst baseras på de reguljära utbildningsanslagen. I det följande utvecklas synpunkter och förslag med syftet att garantera en fortsatt positiv utveckling för främst nedre Norrlands inland.

Grundtanken bakom förslagen är, att utbildningsinsatser är av utomordentlig betydelse som drivkraft i ett läns och en kommuns utveckling. Det bör inte minst uppmärksammas i områden, där befolknings- och näringslivsstrukturen är sådan, att även mindre förändringar i utbildningsutbudet kan få avgörande betydelse – positiv eller negativ.

Grundskolan

Grundskolan är en viktig del av en bygds infrastruktur. Det är naturligt att man i glesbygden i särskild grad slår vakt om skolan, är angelägen om största möjliga närhet mellan skola och hem och gärna aktivt medverkar i skolans liv och arbete.

Möjligheter att behålla en liten skola beror bl. a. på statsbidragets utformning. Med nuvarande statsbidragssystem kan en prövning ske i varje särskilt fall och ett flertal faktorer vägas mot varandra: avstånd till andra skolor, den pedagogiska och sociala situationen, lärarförhållanden osv.

Grunden för bedömningen är elevens bästa. Nuvarande statsbidragssystem ger utrymmen för sådana bedömningar. Detta innebär samtidigt att kostnaderna för stat och kommun måste få variera inom ganska vida

gränser, beroende på skolans och klassens storlek. Det är i ett glesbygdslän väl känt, att kostnaderna för exempelvis lågstadiesbarnens undervisning i en liten byskola är avsevärt högre än för barnen i en tätortsskola, där elevunderlaget ger klasser med elevantalet 25. Olika försök att skapa schabloniserade elevbaserade statsbidragssystem har också visat sig fåfänga, även då system med s. k. glesbygdsindex prövats, om man samtidigt sökt att ge kommuner med skilda geografiska och befolkningsmässiga förutsättningar en likvärdig och rättvisande statsbidragstäckning. Det är angeläget, att detta beaktas i den fortsatta prövningen av formerna för statsbidragsgivningen till grundskolan.

Gymnasieskola och vuxenundervisning

Som inledningsvis framhållits, ger riksdagsbeslutet om särskilda insatser goda möjligheter att förbättra de mindre gymnasieskolornas utrustningsstandard, förbättra lärarfortbildningen och utöka komvuxverksamheten i glesbygd. Betydelsen av de statsbidrag, som utgår över reguljär budget, får för den skull inte förringas. För ett glesbygdslän som Jämtlands län är det av särskild vikt att det i varje kommun finns gymnasial utbildning med inriktning på näringslivet, och att sådan utbildning resursmässigt garanteras även i situationer när elevantalet minskar till följd av minskade årskullar. Det är vidare viktigt att den kompetens, som lärare inom olika ämnesområden — tekniska, ekonomiska o.s.v. — besitter, kan behållas och utvecklas. Betydelsen av detta kan inte nog betonas vad gäller den kompetens, som erfarenheter av försöksverksamhet med de treåriga yrkesförberedande linjerna ger bl. a. genom kontakter med det lokala näringslivet.

Den i budgetpropositionen föreslagna minskningen av antalet intagningsplatser på gymnasieskolans direktram skulle med procentuell fördelning för budgetåret 1989/90 medföra en minskning för Jämtlands län av 2 yrkesförberedande klasser 16 elever i årskurs I eller en klass om 30 elever. Inom komvux skulle ca 550 undervisningstimmar bortfalla. Följande budgetår skulle ytterligare minskning av utbildningsvolymen av minst samma omfattning behöva göras.

Goda resurser för gymnasieskolan i glesbygdsläna — trots vikande 16-årskullar — är nödvändigt för genomförande av regionalpolitiskt motiverade utvecklingsprogram — i kombination med möjligheter till ett mera flexibelt resursutnyttjande, t. ex. för kortkurser i samverkan med det lokala arbetslivet eller för utveckling av arbetsmetoder och kursutbud lokalt. Ökade möjligheter till samverkan gymnasieskola-komvux bör också ingå i ett program för ett mera flexibelt resursutnyttjande.

Högskoleutbildning i Östersund

Högskolan i Östersund har en nyckelroll för utvecklingen av Norrlands inland. Högskolan i Östersund bör därför stärkas med breddad utbildning

och med forskning med inriktning mot ett inlandsuniversitet. Markerade satsningar bör göras på områdena:

- turism
- teknik, underhållsteknik, datateknik, träteknik, elteknik, maskinteknik, byggt teknik
- informationsteknologi med tillämpningar mot näringsliv, offentlig förvaltning och regional utveckling
- humaniora och samhällsvetenskap
- ekonomi med inriktning mot mindre företag

FoU-verksamhet stärks främst på turismområdet samt teknik- och IT-områdena. Särskilt måste högskolans och regionens unika förutsättningar på turismområdet uppmärksammas.

Basen för utvecklingen är inlandets behov på kort och lång sikt men med perspektiv mot såväl övriga landet som andra länder. Högskolan utgör en del i det nationella utbildningssystemet och profiler av nationellt och internationellt intresse bör utvecklas från regionens förutsättningar. Högskolan bör ges möjligheter att ta aktiv del i utvecklingen av distansutbildning som är av särskild vikt i Norrlands inland. Samarbetet med Norges tekniska högskola i Trondheim och dess konsultorganisation Sintef ger särskilda förutsättningar för utvecklingen av högskolan i Östersund.

I utvecklingen inom utbildningsområdet ligger även fortsatt utvecklat samarbete med övriga utbildningsanordnare i länet (t.ex. ATS, FörvS, AMU, gymnasieskolor) och företag. Samarbetet inom teknikutbildningsstiftelsen Zenit utgör en förebild. Även AMU:s uppsökande näringslivsfortbildning bör förstärkas.

I anslutning till det arbete som under Sven Mobergs ledning bedrivs i den s.k. Östersundsgruppen har högskolan överlämnat ett omfattande material med förslag till en breddad och fördjupad utbildning. Stora förhoppningar knyts till Östersundsgruppens arbete även inom högskoleområdet. De förslag som för närvarande bereds i detta arbete tas därför inte upp här.

Jämtlands län är ett glesbygdslän med en alltför stor utflyttning. Framför allt är det yngre personer och bland dessa en övervikt kvinnor som lämnar länet. Flertalet av länets kommuner har ett kraftigt överskott av män. Inom högskolan och med stöd av landstinget och länsstyrelsen pågår för närvarande ett projektarbete i syfte att kartlägga orsakerna till denna utveckling. Det är emellertid angeläget med ytterligare resurstillskott som gör det möjligt för högskolan att fördjupa kartläggningen och finna möjliga åtgärder för att vända utvecklingen.

Länsorganens ordinarie resurser klarar inte att finansiera denna typ av forskningsinsatser, som dock väl faller inom ramen för de regionala högskolornas uppgifter.

I budgetpropositionen föreslås högskolan i Östersund tilldelas 292000 kr. för forskningsanknytning. Genom ett närmast unikt samarbete i regionen mellan myndigheter och företag har en FoU-enhet hösten 1988 kunnat byggas upp vid högskolan. Det är enligt vår bedömning nu nödvändigt att över statsbudgeten förstärka forskningen vid högskolan i Östersund, som en av de mindre och medelstora högskolorna. Det är viktigt med ytterliga-

Mot. 1988/89
Ub827

re resurser av mer varaktig karaktär i syfte att stärka grundutbildningen och kunskapsutvecklingen i regionen.

I bl. a. Östersund pågår en försöksverksamhet med ingenjörsutbildning på mellannivå med inriktning mot maskiningenjör. Därutöver finns inom det tekniska området ett antal lokala linjer. Vid högskolan pågår ett ambitiöst arbete med att utarbeta ett samlat program för teknisk utbildning. Enligt budgetpropositionen avser utbildningsministern att återkomma med förslag om en utbyggnad av utbildningen av mellaningenjörer. Vi förutsätter att linjerna för elingenjörsutbildning respektive byggnadsingenjörsutbildning snarast inrättas vid högskolan i Östersund. Norrlands inland har ett stort behov av utbildad arbetskraft inom tekniksektorn. En fortsatt utbyggnad av mellaningenjörsutbildning i Östersund är av strategisk betydelse för att kunna tillgodose detta behov.

Utbildningsministern avser också att återkomma till riksdagen med förslag till lokalisering av journalistutbildning. Utbildningen skall inrättas vid någon högskola i Norrland. Vi anser för vår del det angeläget att på olika sätt stärka högskoleutbildningen i mellersta Norrland. Journalistutbildningen bör därför lokaliseras till högskolan i Sundsvall-Härnösand med möjligheter till samverkan med praktikplatser m. m. i Jämtlands län.

En utökning av antalet platser vid arkitektutbildningen har aktualiserats. Även beträffande denna utbildning finns stora fördelar med en lokalisering till mellersta Norrland. Högskolan i Östersund har därvid de bästa förutsättningarna och skulle, eventuellt i samarbete med Norges tekniska högskola i Trondheim, kunna bygga upp en arkitektutbildning med regional profil. Regeringen bör närmare utreda förutsättningarna för en sådan lokalisering innan beslut fattas om en ökad arkitektutbildning.

I UHÄ:s anslagsframställning för budgetåret 1989/90 föreslås inrättande av en ny påbyggnadsutbildning i socialt arbete, 40 p. Mot bakgrund av det stora behovet av en sådan utbildning föreslår UHÄ att utbildningen inrättas vid fem högskolor i landet. Regeringen föreslår emellertid att utbildningen skall inrättas vid endast tre högskolor. Högskolan i Östersund har utmärkta förutsättningar att anordna den berörda utbildningen. Med hänvisning till UHÄ:s förslag föreslås att påbyggnadslinjen i socialt arbete också inrättas i Östersund.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskolans i Östersund roll för utvecklingen av Norrlands inland,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibelt resursutnyttjande och samverkan mellan gymnasieskolan och komvux,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om formerna för statsbidragsgivningen till grundskolan.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forskningsresurser av mer varaktig karaktär. Mot. 1988/89 Ub827

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ingenjörsutbildning på mellannivå vid högskolan i Östersund samt journalist- och arkitektutbildning i Mellannorrland,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att inrätta den föreslagna nya påbyggnadslinjen i socialt arbete. 40 poäng, vid högskolan i Östersund.

Stockholm den 24 januari 1989

Marianne Ståhlberg (s)

Margareta Winberg (s)

Nils-Olof Gustafsson (s)

